

Важно подчеркнуть, что приватизация также носит циклический характер. Так, например, в Европе с 1990 г. по 1998 г. наблюдалось нарастающее увеличение стоимости приватизированных государственных объектов: с 10 млрд. долл. до 104 млрд. долл. Затем шел спад – до 80 млрд. долл. в 1999 г. и до 5 млрд. долл. в 2002 г. [18, 72]. С 2005 г. наблюдается новая волна приватизации в различных странах.

Анализ участия государственных институтов в качестве продавца на рынках слияний и поглощений выявляет тот факт, что такие институты все чаще с этой целью выходят на фондовые рынки, в частности, на рынки первичного размещения акций (ИРО). В последние годы Украина также выходит на фондовые рынки с целью приобретения ценных бумаг экономических объектов за рубежом. Примечательно, что с этой целью правительство использует валютные резервы страны. В частности, в 2011 г. из 36,41 млрд. долл. золотовалютных резервов Украины, 55,1% было размещено в ценных бумагах зарубежных компаний [19].

Проведенный анализ позволяет утверждать, что на современном этапе развития международной экономики происходит своего рода «огосударствление» системы корпоративных слияний и поглощений. Подобный процесс проявляется в том, что государство, государственные институты, в т.ч. национальные и международные в значительной мере регулируют процессы слияний и поглощений; сами эти институты непосредственно осуществляют сделки по слияниям и поглощениям на различных уровнях, в различных формах; государство в целом стимулирует развитие системы слияний и поглощений, обуславливает определенные тенденции в развитии процессов слияний и поглощений.

РЕЗЮМЕ

У статті досліджуються проблеми, пов'язані з аналізом участі державних інститутів в сучасній системі злиттів і поглинань в міжнародній економіці. Характеризуються основні типи таких інститутів, дається аналіз функцій і основних напрямків державного регулювання процесів злиттів і поглинань. Досліджено цілі, завдання, форми державної участі в процесах злиттів і поглинань.

Ключові слова: злиття і поглинання, державні інститути, іноземні прямі інвестиції, державні ТНК, націоналізація, приватизація.

РЕЗЮМЕ

В статье исследуются проблемы, связанные с анализом участия государственных институтов в современной системе слияний и поглощений в международной экономике. Характеризуются основные типы таких институтов, дается анализ функций и основных направлений государственного регулирования процессов слияний и поглощений. Исследованы цели, задачи, формы государственного участия в процессах слияний и поглощений.

Ключевые слова: слияния и поглощения, государственные институты, иностранные прямые инвестиции, государственные ТНК, национализация, приватизация.

SUMMARY

In the article problems, related to the analysis of participation of the state institutes in the modern system of mergers and acquisitions in an international economy are investigated. The basic types of such institutes are characterized, the analysis of functions and basic directions of government control of processes of mergers and acquisitions is given. Aims, tasks, forms of the state participating in the processes of mergers and acquisitions are investigated.

Key words: mergers and acquisitions, state institutes, foreign direct investment, state-owned TNC, nationalization, privatization.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран [Текст] / М. Портер. – Пер. С англ. – М.: «Международные отношения», 1993. – 896 с.
2. Гохан П. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний [Текст] / П. Гохан. – Перевод с англ. – 4-е изд. – М.: «Альбина Паблишер». – 2010. – 741 с.
3. Калашников Г. Слияния и поглощения по праву Европейского Союза [Текст] / Г. Калашников. – М.: «Международные отношения». – 2007, 264 с.
4. Закиянов Д. Еврокомиссия затягивает слияние ВНР и Rio Tinto [Текст] / Д. Закиянов // Экономические известия. – 2008. – №115. – с.6
5. Haid A. European Merger Control: A Bullmarket against the Rising Tide of Merger [Text] / A. Haid // Economic Bulletin. – Berlin. – 1998. – Apr. – p.11-16.
6. Iran's private sector gets a new lease of life [Text] // Euromoney. – 2006. – Sept. – 2006. – p.184-186.
7. Bank of America поглотит Countrywide [Текст] // Экономические известия. – 2008. – №98. – с.6.
8. Приказано отказать [Текст] // Эксперт. – 2005. – №15. – с.8.
9. Довнер В. Обезаруживающий прием [Текст] / В. Довнер // Коммерсантъ. – 2009. – №6. – с.3.
10. Госкомпании США скупают акции [Текст] // Компаньон. – 2008. – №17-18. – с.20.
11. Михальчук П. Тотальный контроль [Текст] / П. Михальчук // Эксперт. – 2002. – №15. – с.74.
12. Симоненко К. Бесплатных слияний не будет [Текст] / К. Симоненко // Бизнес. – 1998. – №29. – с.40.
13. UNCTAD. World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development [Text]. – N-Y., Gen. – 2011. – 251 p.
14. Норвежский прорыв [Текст] // Компаньон. – 2008. – №41. – с.16.
15. Хроника финансового кризиса [Текст] // Инвестгазета. – 2008. – №50. – с.26.
16. АIG спасают всеми силами [Текст] // Компаньон. – 2008. – №47. – с.22.
17. Мироненко В. В очередь на национализацию [Текст] / В. Мироненко // Инвестгазета. – 2008. – №39. – с.54-57.
18. Coming home to roost. Special report. Privatization in Europe [Text] // The Economist. – 2002. – June 29. – p.71-73.
19. Где Нацбанк хранит золотовалютные резервы [Текст] // <http://www.banki.u/news/bankpress/?id.-91504>

УДК 364.442

СУТНІСТЬ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Ступіна Г.О., ст. викладач каф. менеджменту Донецького національного університету

Теоретичне обґрунтування необхідності соціальної допомоги й захисту громадян розроблені майже у всіх країнах наприкінці XIX - початку XX століття, у період інтенсивного процесу індустріалізації й збільшення чисельності найманих робітників. Таке збільшення приводить до змін вікової структури працездатного населення: в його составі постійно збільшується доля старої, потребуючої їхньої соціальної допомоги й соціального захисту.

Інтерес до формування й функціонування системи соціального захисту населення проявляють багато вітчизняних і закордонних дослідників. В. Юдін відзначає, що термін «соціальний захист» не має чітко позначених рамок, границь і обсягу змісту. Аналізуючи світову практику, Романова Т. виділяє наступні основні інститути соціального захисту населення: соціальне страхування; соціальна допомога, надавана державою й муніципалітетами; приватна ініціатива страхування; соціальні послуги, надавані господарюючими суб'єктами. М.

Сачко виділяє п'ять базових інститутів соціального захисту населення: 1) державна соціальна допомога; 2) державне соціальне забезпечення; 3) обов'язкове соціальне страхування (за законом); 4) добровільне додаткове соціальне страхування; 5) добровільне особисте страхування. А.В. Пашков стверджує, що соціальний захист виражається через три великих інституціональних комплекси: соціальне забезпечення, соціальну допомогу, додатковий соціальний захист.

У поняттєво-термінологічному словнику по соціальній роботі (Ужгород, 2000) соціальний захист включає соціальну допомогу (підтримку), соціальне страхування й соціальне забезпечення [1, с.154].

П. Шевчук до складових соціального захисту відносить соціальну допомогу, соціальне страхування й соціальну справедливість. А.А. Яременко розглядає більш широкий підхід до основних складових соціального захисту, а саме соціальний захист, як елемент (напрямок) соціальної політики включає соціальну допомогу, соціальне страхування, пенсійне забезпечення, допомогу безробітним, соціальні пільги й соціальні служби [2, с.59-60].

Холостова Е.И. виділяє такі провідні організаційно-правові форми соціального захисту, як пенсійне забезпечення, призначеної допомоги і пільг особливо нужденним категоріям населення, соціальне страхування, соціальне обслуговування.[3, с. 245.]

Сучасні науковці мають декілька точок зору щодо сутності соціального захисту, більш того можна помітити зміщення понять «соціальний захист», «соціальна політика», «соціальне страхування».

У соціальній енциклопедії соціальний захист розуміється як «захист від соціальних ризиків шляхом комплексного сприяння людині з боку держави у вирішенні різних проблем упродовж усього її життя, починаючи з періоду виношування и завершуючи гідним похованням людини» [4, с.345].

За визначенням О. Сорвіної, під системою соціального захисту «розуміється сукупність законодавчо встановлених економічних, соціальних і юридичних гарантій і прав, соціальних інститутів і установ, що забезпечують їх реалізацію для підтримки життєзабезпечення і діяльного існування різних соціальних верств і груп населення, перш за все вразливих». Таким чином, можна зазначити, що провідним завданням соціального захисту населення повинний бути захист від соціальних ризиків згідно щодо визначення України, як країни соціально орієнтованої.

Але дія системи соціального захисту не може відбуватися відокремлено від внутрішньої політики соціально орієнтованої держави. Тому систему соціального захисту слід розглядати в контексті відповідної соціальної політики.

На думку деяких вчених, соціальна політика повинна бути складовою системи соціальної політики країни. Так Григор'єва І.О. вважає, що під соціальною політикою слід розуміти «комплекс заходів держави щодо забезпечення соціального захисту людини, підтримки певного статусу різних соціальних верств і створення умов для всебічного розвитку людини і суспільства».

На думку Н. Борецької, соціальна політика повинна базуватися на економічних і соціальних перетвореннях, які обумовили формування багатокладної економічної системи з розвинутою соціально орієнтованою ринковою економікою [5, с.351].

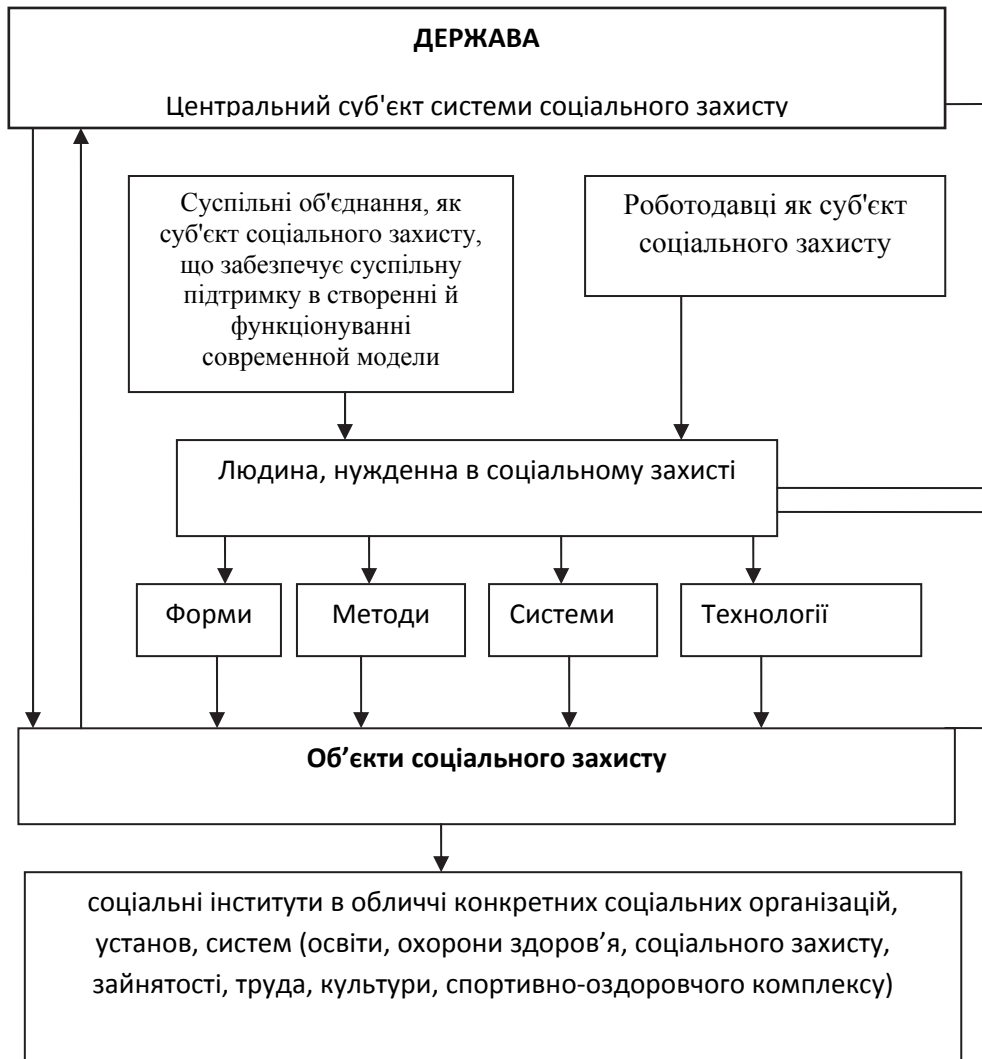

Рис.1. Суб'єкт і об'єкти системи соціального захисту населення

Соціальний захист населення розглядається як система принципів, методів, законодавчо встановлених державою соціальних гарантій, заходів і установ, що забезпечують надання оптимальних умов життя, задоволення потреб, підтримку життєзабезпечення й діяльного існування особистості, різних соціальних категорій і груп; сукупністю заходів, дій, засобів держави й суспільства, спрямованих

проти ситуацій ризику в нормальному житті громадян. Існує думка про те, що термін «соціальний захист» – «більш широке поняття, що передбачає не тільки гарантії соціального забезпечення, але й гарантії прав найманих робітників у взаєминах з роботодавцями». Також «соціальний захист можна розглядати як соціальне забезпечення». Іноді такий же підхід має місце й при оцінці змістовних аспектів соціального захисту, коли до нього відносять соціальне страхування й соціальну допомогу.

Соціальний захист – це комплекс законодавчо закріплених соціальних норм, який гарантує підтримку окремим верствам населення, а також при певних економічних умовах всім членам суспільства (під час зростання інфляції, економічної кризи, безробіття та інших соціальних ризиків).

Виходячи з системного підходу щодо управління соціальним захистом населення необхідно визначити особливості взаємодії його суб'єктів й об'єктів (рис. 1).

Центральним суб'єктом системи соціального захисту населення є держава, яка здійснює соціальну політику в галузі соціального захисту, забезпечує мінімальний рівень соціальних гарантій, створює соціально гарантовані умови для життєдіяльності людей; підтримує оптимальні відносини між доходами активної частини населення й непрацездатних громадян, між мінімальними розмірами оплати праці, пенсій, стипендій, соціальної допомоги та розміром прожиткового мінімуму; створює умови для укріплення здоров'я населення, зростання рівня його освіти й культури, та інш.

Держава забезпечує правову основу соціального захисту, формує й організує роботу громадських фондів, використовує їхні можливості для допомоги соціально незахищеним верствам населення.

Окрім держави, суб'єктом соціального захисту населення є також громадські об'єднання, які забезпечують суспільну підтримку й зацікавлену участь мільйонів громадян у створенні й функціонуванні сучасної моделі соціального захисту. Ще одним суб'єктом соціального захисту виступають роботодавці, які забезпечують обов'язкові умови соціальної допомоги й підтримки найманих робітників (мінімальний рівень заробітної плати, обов'язкове пенсійне, соціальне, медичне страхування за встановленими нормативами та інші).

Об'єктами системи соціального захисту слід вважати також соціальні інститути в особі певних соціальних організацій, установ, систем (освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, зайнятості, праці, культури, спортивно-оздоровчого комплексу).

При формуванні системи соціального захисту необхідно використовувати системний підхід, згідно до якого об'єкти управління повинні являти собою ієрархічно організовану, цілісну громадську систему, а суб'єкти, що здійснюють відповідну діяльність, відображати цю цілісність завдяки використанню відповідних форм, методів, технологій соціальної роботи, як взаємозалежного процесу надання допомоги й підтримки нужденній людині. Форми й методи соціального захисту людини повинні бути диференційованими, але обов'язково доступними, повноцінними, максимально орієнтованими на профілактику й позитивне розв'язання окремою особистістю складних критичних ситуацій.

У відповідності до статті 25 Декларації прав людини сучасна правова держава повинна гарантувати право на такий рівень життя, який враховує забезпечення людей їжею, житлом, необхідним для підтримки здоров'я медичним обслуговуванням, власного добробуту й стану родини, а також право на соціальне забезпечення у випадку безробіття, хвороби, інвалідності, втрати годувальника, старості або інших випадків втрати засобів до існування за залежними від людини обставинам.

Держава повинна створити таку систему соціального захисту населення, яка могла б пом'якшити існуючі протиріччя, знайти відповідні форми й методи соціального забезпечення, які б дійсно захищали людей, особливо малозабезпечених і створили умови не тільки для виживання людей, але й для їхнього розвитку.

Таким чином, соціальний захист у будь-якій державі повинен розглядатися як комплексна система соціально-економічних відносин, призначена для надання різнобічної допомоги непрацездатним або обмежено працездатним особам, а також родинам, доходи працездатних членів яких не забезпечують суспільно необхідного рівня життя родини (рис.2).

Ефективний соціальний захист населення повинен передбачати проведення політики, яка адекватно реагує на соціальне самопочуття людей, здатної оцінювати зростання соціального невдоволення й соціальної напруженості у суспільстві, а таким чином попереджати можливі конфлікти й радикальні форми протесту.

Заходи з надання соціального захисту населенню повинні бути своєчасними, адекватними за розмірами відповідно до динаміки рівня життя, й носити попереджений й адресний характер. Реалізація прав на надання соціального захисту повинна бути легко доступною для потенційних одержувачів коштів, використання яких має носити цільовий характер за призначенням, а діюча система соціального захисту населення повинна бути простою, прозорою, легко керованою, що виключає дублювання у наданні допомоги.

Виходячи з обґрунтування системного підходу щодо управління соціальним захистом населення можна визначити провідну **мету соціального захисту** держави, яка полягає у забезпеченні максимального задоволення постійно зростаючих матеріальних і духовних потреб членів суспільства завдяки послідовному підвищенню рівня життя населення й зниженню соціальної нерівності за умов дотримання загальної доступності населення до основних соціальних благ, якісної освіти, медичного й соціального обслуговування.

Найбільший взаємозв'язок із соціальною економікою має соціальна політика, що визначає передумови одержання результатів взаємодії економіки й суспільства. До галузей соціальної економіки належать галузі освіти, охорони здоров'я, а також галузі громадян, що займаються працевлаштуванням, і соціальною допомогою.

Отже, одним з головних ризиків людського розвитку в Україні є невизначеність стратегії і тактики соціальної політики, що обумовлює невизначеність основних завдань соціального захисту населення: розвиток ринку праці, скорочення безробіття, підвищення заробітної плати працюючих, відповідність ринку праці ринку освітніх послуг, реформування системи охорони здоров'я, впровадження механізмів надання соціальних та побутових послуг населенню, забезпечення достойної старості людей похилого віку тощо. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку в Україні з'явилися нові передумови переходу до практичного вирішення проблем надання соціального захисту населенню, які передбачають розробку відповідної Стратегії соціально-економічного розвитку України як соціальної держави на засадах здійснення активної та ефективної соціальної та гуманітарної політики. Розробка зазначеної стратегії має виходити з контексту економічних та соціальних перетворень, які відбуваються під впливом світової економічної кризи на стан національної економіки, а також з урахуванням загальних трансформаційних процесів, які відбуваються в суспільстві.

Таким чином, стратегія соціальної політики має ґрунтуватися на принципах розбудови України, як соціальної держави, яка б органічно відповідала глобальній типології діючих моделей та критеріям віднесення до тієї чи іншої моделі соціальної держави, найбільш прийнятної для України. Запропоновані стратегічні підходи щодо формування соціальної політики в Україні повинні врахувати можливість проявів певних соціальних ризиків. Слід визнати, що система соціального захисту є певною складовою комплексної соціальної політики держави, що має певні форми своєї реалізації.

РЕЗЮМЕ

В статті досліджуються методологічні основи системи соціального захисту та розглядається структура комплексного механізму системи соціального захисту в Україні.

Ключові слова: держава, соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальна допомога, комплексний механізм.

РЕЗЮМЕ

В статье исследуются методологические основы системы социальной защиты и рассматривается структура комплексного механизма системы социальной защиты в Украине.

Ключевые слова: государство, социальная защита, социальное обеспечение, социальная помощь, комплексный механизм.

SUMMARY

This article reviews the methodological bases of the system of social defense and the structure of complex mechanism of the system of social defense in Ukraine.

Keywords: state, social defense, public welfare, social help, complex mechanism.

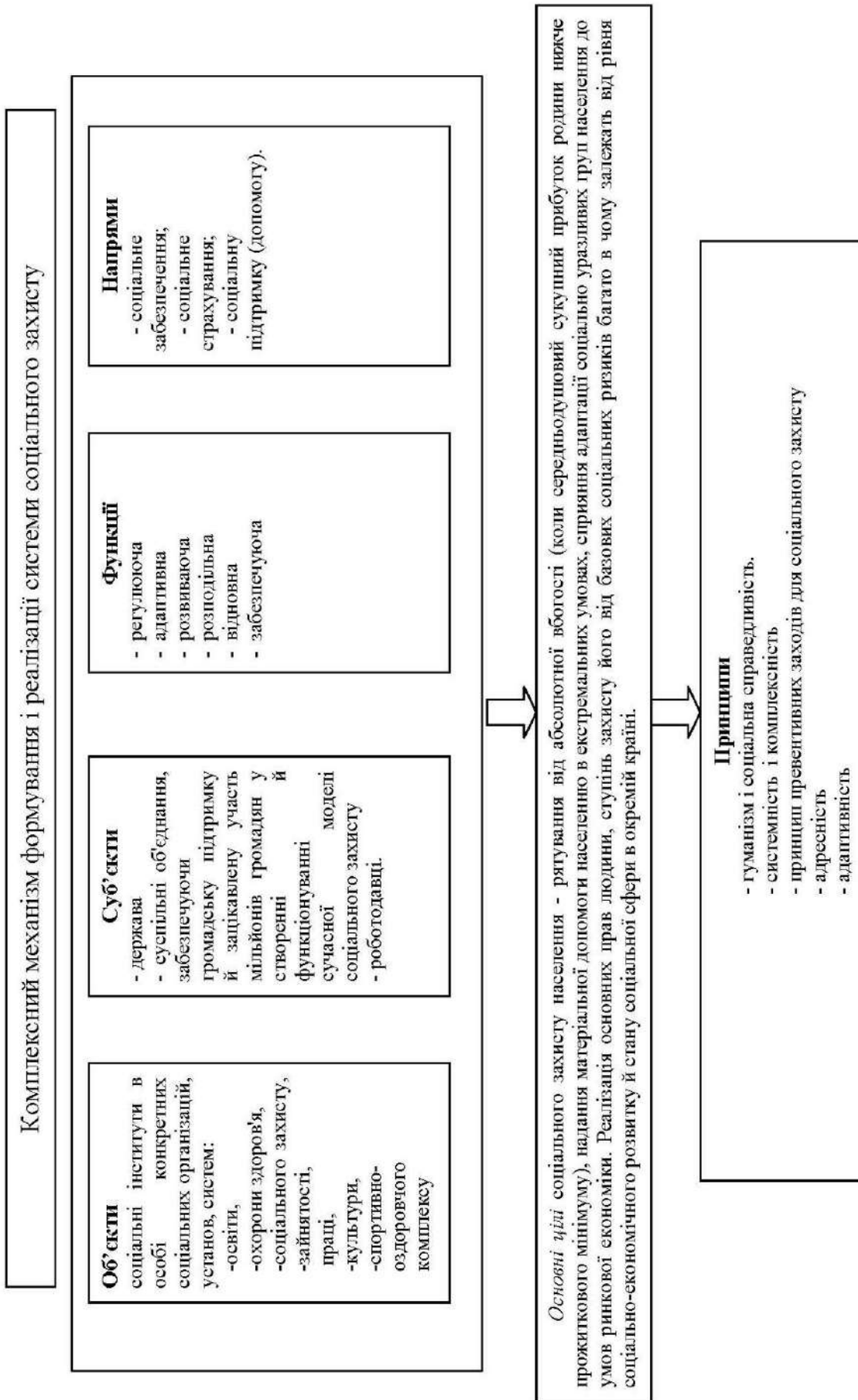

Рис.2 Структура комплексного механізму системи соціального захисту в Україні

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / [авт.-уклад. І.В. Козубовська, І.І. Мигович, В.В. Сагарда та ін.]; за ред. Козубовської І.В., Миговича І.І. – Ужгород: Гражда, 2000. – 250 с.
2. Шевчук П.І. Соціальна політика / П.І. Шевчук. – [2-е вид.]. – Львів: Світ, 2005. – 400 с.
3. Соціальна робота: теорія і практика: Учеб.посібник / [Бабушкін А.В., Гурьянова М.П., Зайнышев І.Г. і др.]; отв. ред. д.и.н., проф. Е.І. Холостова, д.и.н., проф. А.С. Сорвіна. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 427 с. – (Серія "Высшее образование").
4. Социальная энциклопедия/ Ред.кол.: А.П. Госкін, Г.Н. Горлова, Е.Д. Катульский и др.– М.; Большая Рос. энцикл., 2000.- 436с., С.345.
5. Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі : стан і проблеми: монографія/ Н.П. Борецька.- Донецьк:Янтар, 2001.-351с.

УДК 339.9

РАЗВИТИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО МАРКЕТИНГА ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

Тараннич А.В., Донецкий национальный университет

Постановка проблемы. Исторически сложившиеся тенденциями развития производительных сил региона и сырьевая направленность экспорта в рамках интеграции в мировую систему хозяйствования являются объективными предпосылками системного промышленного, финансового и демографического кризиса Донецкой области. Развитие экономики Украины и сложившаяся система взаимодействия бизнеса с органами государственной власти позволяют сделать вывод о необходимости коренного пересмотра стратегии социально-экономического развития страны.

Во-первых, в стране не было проектов по строительству новых промышленных и инфраструктурных объектов (шахты, карьеры, заводы, порты). Во-вторых, износ существующих основных фондов, по данным Госкомстата Украины, в 2010 г. превысил 74,9%, в т.ч. по промышленности 63%, по транспорту и связи 94%. В-третьих, сокращается количество предприятий, внедряющих инновации — с 2000 по 2010 годы с 14,8% до 11,5% [1].

В сложившихся условиях необходимо формировать новый устойчивый механизм государственно-частного партнерства для сбалансированного регионального развития областей Украины, в основе которого может быть положена стратегия территориального развития и территориального маркетинга.

Цель работы — рассмотреть теоретические основы территориального маркетинга для формирования стратегии развития Донецкой области.

Анализ исследований и публикаций. В специализированной литературе сложилось устойчивое представление о территориальном маркетинге — маркетинг в интересах территории, ее внутренних субъектов, а также внешних субъектов, во внимании которых заинтересована территория. С другой стороны, это новая деловая философия активной предпринимательской деятельности, определенный образ мышления и действий руководителей регионального (местного) уровня и представителей бизнеса, основанный на стремлении выявить и удовлетворить потребности населения как в данном конкретном регионе, так и за его пределами.

Результаты. В рамках проекта по формированию «Стратегии территориального маркетинга Донецкой области» можно выделить два ключевых этапа:

1. Создание рабочих групп по основным направлениям проведения стратегического анализа: инвестиции, туризм, место для жизни, место для производства конкурентоспособной продукции. Проведение SWOT-анализ ключевых факторов, которые определяют тенденции развития региона.

2. Обобщение результатов позволило выделить три ключевых аспекта «Стратегии территориального маркетинга Донецкой области» — «Донецкая область как фабрика инноваций», «Донецкая область как место производства конкурентоспособного товара», «Донецкая область как культурный, спортивный и досуговый центр».

Рассмотрим основные результаты SWOT-анализа относительно перспектив развития Донецкой области, проведенного рабочей группой «Инвестиции».

В качестве сильных сторон развития Донецкой области были выделены следующие аспекты:

1. Рост общего объема выполненных научно-технических работ собственными силами предприятий.
2. Наличие предприятий, производящих уникальную продукцию в Украине (а иногда и в мире).
3. Рост объемов финансирования научных и научно-технических работ в области.
4. Наличие учреждений национальной академии наук и отраслевых институтов (67 учреждений).
5. Развитая образовательная база, постоянно обогащаемая интеллектуальной средой (27 вузов III-IV уровня аккредитации).
6. Fitch Ratings-Лондон присвоил Донецкой области рейтинг В.
7. Развитая транспортная инфраструктура, прохождение по территории области 3 международных транспортных коридоров.
8. Наличие в области представительств транснациональных консалтинговых и аудиторских компаний (HATCH, S&P).
9. Развитая сеть банковских и страховых учреждений (395 отделений банков, 21 страховая компания).

В качестве слабых сторон были отмечены:

1. Неконкурентоспособность отдельных отраслей производства, как на внешнем, так и на внутреннем рынке.
2. Дефицит финансовых средств на внедрение существующих инновационных разработок в сфере производства.
3. Сокращение численности исполнителей научных и научно-технических работ.
4. Незрелость механизмов финансово-кредитной, налоговой и организационной поддержки со стороны государственных структур.

5. Снижение доли области в общем объеме реализованной инновационной продукции в Украине.

6. Отсутствие надлежащей законодательной и нормативно-правовой базы.

В качестве возможностей для развития были сформированы:

1. Эффективное использование геополитического и географического положения области.
2. Использование области для привлечения инвесторов в высокотехнологичные отрасли (био- и нанотехнологии).
3. Широкое развитие инновационного менеджмента.
4. Расширение рынка продукции местных производителей через создание малых и средних предприятий, предназначенной для производственно-технических нужд (особенно инвестиционного назначения).
5. Вывод экономики из теневого сектора.
6. Развитие туристического и культурно-досугового бизнеса.